

نگاهی به تجربه‌های ارزیابی کیفیت در آموزش عالی ایران: افق‌ها و چشم اندازه‌ها

نویسندگان:

عباس بازرگان، مقصود فرستخواه، یداله مهرعلیزاده
حسین معماریان، بهره‌دار، نسرین نورشاهی

زیر نظر:

عباس بازرگان

به کوشش:

سعید محمدزاده

عنوان و نام پدیدآور	:	نگاهی به تجربه‌های ارزیابی کیفیت در آموزش عالی ایران: افق‌ها و چشم‌اندازها/ نویسندگان عباس بازرگان... [و دیگران]؛ زیر نظر عباس بازرگان؛ به کوشش سعید محمدزاده تهران: مؤسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی، ۱۳۹۵
مشخصات نشر	:	۱۱۵ ص.
مشخصات ظاهری	:	978-964-6451-09-4
شابک	:	فیفا
وضعیت فهرست‌نویسی	:	نویسندگان عباس بازرگان، مقصود فراستخواه، یداله مهرعلیزاده، حسین معاریان، بهروز مهران
یادداشت	:	نسرین نورشاهی
موضوع	:	آموزش عالی-- ایران -- ارزشیابی -- نمونه پژوهی
موضوع	:	Education, Higer--Iran -- Evaluation -- case studies
موضوع	:	آموزش عالی-- ایران -- ارزشیابی
موضوع	:	Education, Higher --Iran -- Evaluation
شناسه افزوده	:	بازرگان هرندی، عباس، ۱۳۲۱-
شناسه افزوده	:	محمدزاده، سعید، ۱۳۵۵-
شناسه افزوده	:	مؤسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی
شناسه افزوده	:	Institute for Research and Planning in Higher Education
رده بندی کنگره	:	۶۵/۳۲۱۰/۲ ۱۳۹۵ ۶۵/۳۲۱۰/۲ ۸ ن الف/
رده بندی دیویی	:	۵ (۳۷۱)
شماره کتابشناسی ملی	:	۴۵۸۱۰۰۲

نام کتاب: نگاهی به تجربه‌های ارزیابی کیفیت در آموزش عالی ایران: افق‌ها و چشم‌اندازها
 مؤلفان: عباس بازرگان، مقصود فراستخواه، یداله مهر، حسین معاریان، بهروز مهران، نسرین نورشاهی
 ویراستار: فروزنده سعادت‌مند
 مدیر اجرایی انتشارات: فریده جعفری
 صفحه‌آرایی: مژگان مهدوی
 ناشر: مؤسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی
 سال چاپ: ۱۳۹۵
 شمارگان: ۲۰۰
 نوبت چاپ: اول
 لیتوگرافی: افرنده
 قیمت: ۱۲۰۰۰۰ ریال
 نشانی: تهران، خیابان نلسون ماندلا، کوچه گلفام، شماره ۷۰، کد پستی ۱۹۱۵۶۷۳۴۸۱
 تلفن: ۲۲۰۱۰۶۱۶-۱۷ - دورنگار: ۲۲۰۵۰۳۳۸

کلیه حقوق اعم از چاپ و تکثیر، نسخه‌برداری، ترجمه و جز اینها برای ناشر محفوظ است.
 (نقل مطالب با ذکر مأخذ بلامانع است)

فهرست مطالب

پیشگفتار.....	۱
دو دهه تجربه زیسته در ارزیابی کیفیت آموزش عالی در ایران (۹۴-۱۳۷۴): از اندیشیدن درباره کیفیت تا پیشنهاد استقرار شبکه کیفیت دانشگاه‌های ایران	
عباس بازرگان.....	۳
زمینه‌های فرهنگی و اجتماعی آموزش عالی ایران و نقش ارزیابی درونی در بهبود کیفیت آن	
مقصود فراستخواه.....	۱۹
آسیب شناسی ارزیابی علمی گروه‌های آموزشی: مطالعه موردی دانشگاه شهید چمران	
یداله مهرعلیزاده.....	۳۷
ارزشیابی برنامه‌های آموزش مهندسی، کشاورزی، پزشکی و دندانپزشکی و دستاوردها	
حسین معاریان.....	۵۱
مروری بر تجربه‌های ارزیابی در قلمرو آموزش عالی ایران: رضوی (از فعالیت‌های ارزیابی درون دانشگاهی تا نظارت بر کیفیت آموزش عالی در استان تهران)	
بهروز مهرام.....	۷۷
تجربه ارزیابی و بررسی کیفیت زندگی شغلی اعضای هیئت علمی	
نسرین نورشاهی.....	۹۷
پیموست:.....	۱۰۹

پیشگفتار

ارزیابی کیفیت آموزش عالی در اغلب کشورهای جهان در سه دهه گذشته یکی از دغدغه‌های اصلی دولتها بوده است؛ به همین دلیل، کوششهای بسیاری در سطح دانشگاهی، ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی برای ارزیابی و ارتقای کیفیت آموزش عالی به عمل آمده و در کشور ایران نیز این کوششها از نیمه دوم دهه ۱۳۷۰ خورشیدی آغاز شده است.

به همت اعضای هیئت علمی و علاقه‌مند به ارتقای کیفیت آموزش عالی کشور، کوشش‌های اولیه در این خصوص آغاز شد. این افراد ابتدا به‌طور فردی و سپس، به‌صورت جمعی و گروهی از سال ۱۳۷۵ خورشیدی به تسهیم اطلاعات و دانش درباره مفاهیم اساسی کیفیت در آموزش عالی و ارزیابی آن پرداختند. سپس با به‌کار گرفتن این مفاهیم آنها را در عمل اشاعه دادند. در انجام یافتن این امر مهم، نشست‌ها، کارگاه‌ها و همایش‌های تخصصی ارزیابی کیفیت در نظام‌های دانشگاهی برگزار شد (برای فهرست هایش‌ها، رجوع کنید به پیوست الف). علاوه بر آن، برخی از دانشجویان خودآنگیخته و مسعود در دوره‌های آموزشی دانشگاهی شناسایی شدند و قابلیت‌های مورد نیاز برای اجرای ارزیابی کیفیت آموزش عالی در آنان پرورش داده شد. در این خصوص، طرح‌های پژوهشی مورد نیاز ارزیابی کیفیت آموزش عالی از طریق پایان‌نامه‌ها و رساله‌های تحصیلی آنان تدوین و اجرا شد.

یکی از نتایج کوشش‌های یادشده، تدوین الگویی متشکل از روش ارزیابی درونی و برونی، متناسب با شرایط فرهنگی و اجتماعی کشور برای سنجش کیفیت گروه‌های آموزشی دانشگاهی بوده است. الگوی ارزیابی درونی (خود-ارزیابی) ابتدا در دانشگاه‌های علوم پزشکی و سپس، در سایر دانشگاه‌ها استفاده شد. از سال ۱۳۷۹ خورشیدی دانشگاه‌های غیر پزشکی به‌طور فعال، با همکاری سازمان سنجش آموزش کشور، به ارزیابی درونی خود پرداخته‌اند. همچنین مرکز ارزیابی کیفیت دانشگاه تهران، به‌عنوان نخستین نهاد ارزیابی کیفیت دانشگاهی، توانسته است علاوه بر ارزیابی درونی یک سوم از گروه‌های آموزشی آن دانشگاه، ارزیابی برونی برخی از گروه‌های آموزشی را یاری دهد.

با توجه به مراتب یادشده، تا کنون تجربه‌های بسیاری در اجرای الگوی یادشده در دانشگاه‌های کشور به‌دست آمده است. مستند کردن کوشش‌های انجام شده در خصوص این تجربه‌ها، علاوه بر آثار دیگر، می‌تواند فرهنگ ارزیابی در آموزش عالی را اشاعه دهد. مجموعه حاضر برای این منظور تدوین شده است.

در این مجموعه تجربه‌های شش نفر از ارزیابان و پژوهشگران آموزش عالی گزارش شده است. انتخاب این افراد در وهله نخست با توجه به آمادگی آنان برای سهیم شدن تجربه‌هایشان با دیگران و در وهله دوم با توجه به میزان مشارکت آنان در امر ارزیابی کیفیت دانشگاهی بوده است. برای این منظور، ضمن تماس اولیه با تعداد بیشتری از افراد بالقوه، سعی شد تا نظرشان درباره مستند کردن تجربه‌هایشان جلب شود. افرادی که تجربه خود را درخصوص مقوله‌های ذی‌ربط با ارزیابی کیفیت به رشته تحریر در آوردند و در مهلت زمان معین عرضه کردند، تعدادشان به شش نفر رسید. مقاله‌های حاصل از این تجربه‌ها گردآوری شد که به‌صورت مجموعه حاضر عیناً عرضه می‌شود.

در مقاله‌های یادشده خوانندگان با کوشش‌های فردی و گروهی برخی از افراد فعال در زمینه ارزیابی و بهبود کیفیت آموزش عالی آشنا می‌شوند؛ علاوه بر این، در خلال مطالعه این مقاله‌ها می‌توان به برخی از ابتکار عمل‌های صورت گرفته، دشواری‌ها و چگونگی عرضه خدمات علمی در ارزیابی کیفیت دانشگاهی و نیز اثاثه‌های فرهنگی ارزیابی در آموزش عالی در دو دهه گذشته پی برد. با مطالعه این تجربه‌ها و توار به انگیزه مسئولیت‌پذیری افراد در اجرای ارزیابی کیفیت دانشگاهی پی برد و انعطاف‌پذیری و تواضع آنان در راه بهبود آموزش عالی از طریق تلاش‌های خودانگیخته بازشناخت.

اقدامات اولیه این مجموعه را آقای دکتر سعید محمدزاده، عضو هیئت علمی دانشگاه علوم کشاورزی رامین، خوزستان، انجام داده است. به واسطه صمیمانه از ایشان قدردانی می‌شود. همچنین لازم است به‌طور مشخص از آقای دکتر مقصود فراست‌خواه، عضو هیئت علمی مؤسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی، به‌عنوان یکی از پژوهشگران ارزیابی برجسته و «درد آشنا» در امور کیفیت در آموزش عالی، که دومین گزارش این مجموعه به قلم ایشان است، صمیمانه سپاسگزاری شود. بالاخره، از آقای دکتر رضا منیعی، معاون پژوهشی مؤسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی، که برای چاپ این مجموعه یاری کرده‌اند، قدردانی شود.

عباس بازرگان

استاد و مدیر پیشین گروه سنجش و تحقیقات

آموزشی دانشگاه تهران